

י"א בסיוון תש"פ
03 ביוני 2020
1100-0005-2020-682205

ניהול בטיחות ומניעת סיכונים בסיור בהשתתפות מורה דרך

א. מבוא

מטרת הנוהל הוא הגברת המודעות בנושא ביטחון ובטיחות בקרב מורי הדרך על-ידי מתן מידע על סכנות וסיכונים, התוויית הנחיות, דרכי התנהלות וכללי התנהגות מחייבים.

תאונות אינן קורות – הן נגרמות, ולכן אימוץ ההנחיות על-ידי מורה הדרך והקפדה על ביצוען הם בגדר חובה.

שמירה על הכללים תבטיח את צמצום הסיכונים בסיור ותיתן בידי המדריך כלים לניהולם הנכון.

השתדלנו להביא בפניכם את עיקר ההנחיות, יחד עם זאת חוברת זו אינה מתיימרת להקיף את כל נושאי הבטיחות.

ב. תחומי אחריות

שאיפת המטייל ומורה הדרך היא להשיג את מטרות הטיול ולהפיק את מירב ההנאה ממנו, ועל מורה הדרך להבטיח את חזרתם של המשתתפים בשלום. כדי לעמוד במטלה זו על מורה הדרך להכשיר עצמו לנושא הבטיחות והביטחון בטיולים ובפעילויות השונות המשולבות בהם.

על מורה הדרך, ולהתאים את הסיור לקבוצת המטיילים ככל שניתן, ולהביא לידיעתם את הקשיים וקשיים מיוחדים שעלולים להתעורר במהלך הסיור, זאת על-מנת שמטייל/תייר יקבל החלטה בהתאם ליכולתו

1. אחריות באתרי הביקור ותיקנות התשתית

ככלל האחריות הינה של הגוף המחזיק את השטח, את המתקנים, את הכלים ואת אבזרי הבטיחות הניחים והניידים המשמשים לפעילות (רשות הטבע והגנים, קק"ל, אתר ביקור דתי לסוגיו, מפעלי ספורט אתגרי, רשות מקומית וכו')

2. אחריות מורה הדרך על בטיחות המטיילים

אחריות מורה הדרך, היא ליידע, להסביר ולהנחות את המטייל/ התייר בדבר מאפייני הסיור ולהתריע על דרישות מיוחדות וקשיים צפויים. עליו ליידע ולהבהיר את כללי הבטיחות הנהוגים ביחס לאתרי הביקור, המתקנים, וכללי אחרים הנוגעים לבטיחות קבוצת המטיילים, בכל הקשור להתראות של הרשויות, תנאי השטח או תנאי מזג האוויר, מורה דרך העובד במסגרת טיולי משרד החינוך כפוף להנחיות חוזר מנכ"ל בנושא בטיחות וביטחון.

מורה הדרך ישמש דוגמה ביישום ההנחיות, ובכך יגביר את המודעות לבטיחות בקרב ציבור המטיילים כולו.

3. אחריות מארגן הסיור

חשוב לוודא מראש שלמטיילים יש ביטוח מלא או צד ג, לוודא שהקבוצה מבוטחת ושלמורה הדרך יש ביטוח צד ג'.

ג. הגדרות

"סיור" - מסלולי הטיול בישראל מגוונים ביותר, יש סיורים ממונעים עם כלי רכב מסוגים שונים (אוטובוס, רכב אשכול, רכב פרטי, ג'יפ, טרקטורון, אופניים), וכן באמצעות רכיבה על גמלים, סוסים וחמורים, ישנם סיורים רגליים מסוגים שונים (בשמורות טבע, למשפחות, מיטיבי לכת ועוד) וכן סיורים, המתמקדים או משלבים פעילות מים, כגון שיט בקיאקים, בסירות נהר ובאבובים, שחייה עם דולפינים, צלילה ושנירקול בים.

הסיורים לעיתים משלבים אחת או יותר מהפעילויות הבאות: **ביקור באתרי עתיקות, במקומות קדושים, במוזיאונים, בשווקים, במוקדי בילוי בעיר, פעילות נופש, פיקניק, רחצה בים ובאתרי מים וכן ספורט אתגרי לסוגיו.** כמו כן ישנן פעילויות כגון: פעילות אתגרית תוך שימוש באמצעי עזר (חבלים, סולמות, כבלים וידיות), יש הכוללים גלישה וטיפוס בראשי צוקים, בשפת תהומות ובאפיקי נחלים.

"מטייל" - ציבור המטיילים או התיירים, הינו מגוון וכולל מטיילים בגילאים שונים, משפחות, מבוגרים, קשישים ואוכלוסיות בעלות לקויות - תושבי הארץ ותיירים. כל אחת מהקבוצות הנ"ל שונה ביכולתה, בכושרה הפיזי ובהתנסותה בסיורים, בהליכה ובפעילויות השונות. שוני זה לכול להתקיים גם בין המשתתפים בתוך כל קבוצה.

"מזג אוויר קיצוני" – שיטפונות, רוחות עזות, סופות גשם, ברד או שלג, עומס חום וכד'

"טלפונים נחוצים" –

- השירות המטאורולוגי 03-9682109
- מוקד רשות הטבע והגנים שעות ביממה 08-9253321 24 או בטלפון *6911
- משטרה
- מד"א

ד. גורמי סכנה

א. מזג אוויר קיצוני

כלל, במזג אוויר קיצוני קיים חשש לסיכון המטיילים. בימים חמים יש להתאים המסלול לשעות הקרירות או לבטל הסיור. במצב של שיטפונות צפויים יש לשנות את המסלול לאזורים בטוחים או לבטל את הסיור.

יש לקבל מידע מוקדם על תנאי מזג האוויר, ולודא כי לא צפוי מזג אוויר קיצוני, שיטפונות וכד'.

*ניתן להתעדכן על תנאי מזג האוויר באתרים שונים באמצעות הרדיו, הטלוויזיה, השירות המטאורולוגי במוקד רשות הטבע והגנים. אפשר גם להירשם לשירות SMS במוקד החברה להגנת הטבע.

הסכנות הנובעות ממזג אוויר קיצוני:

(1) עומס חום – גורם להתייבשות, סכנת שריפות. במקרה זה יש לבדוק מראש מי המטיילים, גילם וכשירותם, לבדוק מראש נקודות מים ונקודות צל לאורך המסלול. במצב קיצון יש לבטל מראש את הסיור. בכל בעיה שצצה במפתיע בשטח, יש להפסיק מידית את הסיור ולצאת מן השטח במהירות האפשרית.

- (2) שיטפונות - ממלאים ערוצי נחלים ובדגש על מעוקים, וזרימות החוסמות צירי תנועה. במצב זה אין להכנס לקניונים ולוודיות, יש לבטל מראש סיור לאזור בו צפוי שטפון. בכל בעיה שצצה במפתיע בשטח, יש להפסיק מיידית את הסיור ולצאת מן השטח במהירות האפשרית
- (3) גשם - סכנת החלקה, זרימות נחלים ודרדור אבנים וסחף במצוקים
- (4) ברד, שלג – הגבלות תנועה וניתוק, כוויות קור.
- (5) רוחות עזות - גורמות לנפילת עצים או ענפים.
- (6) ערפל / אובך / סופות חול – הגבלת ראות.

ב. הגורם האנושי כאחראי על מצבים בעייתיים ומסוכנים.

ג. סכנה בשטח:

- (1) **אזורים מסוכנים** - שטח אש, שטח מוקשים, שטח מסוכן ביטחוני. חובה לודא כי אין התראות ביטחון ובטיחות טרם יציאה לסיור.
בשטחי אש קו התפר, או ביהודה ושומרון – יש להצטייד באישורים מיוחדים ומחייבת תיאום מוקדם וקבלת אישור בכתב מהמתא"מ (מרכז תיאום) בכל פיקוד רלוונטי.
שטחים אלה הם באחריות צה"ל, ולפיכך חובה לנהוג על-פי הנחיות השילוט וגורמי הביטחון בשטח.
- (2) **נחשים, עקרבים, עכבישים** - פעילים מהחרמון ועד אילת כאשר הטמפרטורה חמה, ובדרך כלל בשעות לילה. לחלקם ארס שיכול לגרום למוות. יש אנשים הסובלים מרגישות לארס עקרב.
לפני כניסה לשטח יש לתדרך את המטייל / תייר שעליו לגלות ערנות ולהקפיד לא לדחוף ידיים לסדקים ולא להפוך אבנים.
באזורים של חורש ויער, יש לדעת שנחש יכול להיות גם על ענף של עץ
- (3) **עקיצות דבורים/ צרעה** - יש אנשים הסובלים מרגישות לעקיצת דבורה / צרעה.

ד. מצבי חירום

על ידי כח עליון (מלחמה או רעידת אדמה) או מצב שבו קיימת סכנה לחיי אנשים ו/או לרכוש בגלל אירוע ביטחוני, בטיחותי, פלילי או תאונה, או מסיבות אחרות, כמו מזג אוויר קיצוני, שריפה, בעיית בריאות, חיפוש נעדר, או מצב מסוכן אחר. איתור גורם הסיכון וזיהויו.

כללי התנהגות:

1. התרחקות ממקור הסכנה.
2. ביצוע פעולות ראשוניות לסיכול הסיכון / הנזק ומזעורו.
3. דיווח לגורמי ההצלה והביטחון על מהות האירוע ומיקומו לצורך קבלת סיוע
4. הצלת חיי אדם ומניעת התפשטות האירוע.
5. טיפול ראשוני בנפגעים והרגעת האנשים.
6. חבירה לכוחות ההצלה והביטחון והעברת האחריות לידיהם.
7. פינוי נפגעים לבית חולים.
8. דיווח על האירוע למזמין הסיור (סוכן נסיעות, מתנ"ס וכד')

ה. חפצים חשודים

"חפץ חשוד" – כל חפץ שאין לו בעלים ואינו נושא פרטים מזוהים.

כללי התנהגות:

תדרוך והסבר למטייל / לתייר על חשיבות הנושא והנחיה ברורה שאין להשאיר חפצים ללא השגחה ואין "לאמץ" חפצים ואין לקבל מזכרות מאנשים לא מוכרים.

אם מטייל הבחין בחפץ חשוד – אסור לגעת! יש להרחיק את הקבוצה ולהזעיק את המשטרה וליידע את הגורם האחראי בשטח – אם יש כזה.

יש לוודא נעילת האוטובוס ותאי המטען ברכב המסיע כשאינו מאויש. אין לאפשר לזרים ולרוכלים לעלות לאוטובוס, ואין לאסוף טרמפיסטים.

העמסת חפצים על האוטובוס תעשה על-ידי מעמיסים (למשל בנתבי"ג ובבתי מלון), או על-ידי המדריך / הנהג בלבד, וזאת רק לאחר זיהוי הכבודה על-ידי המטייל / תייר.

ה. הוראות בטיחות כלליות

א. הכנה לסיור

- (1) מורה הדרך ייקח מטיילים אך ורק למקום שהוא מכיר וביקר בו קודם לכן.
- (2) יש למסור למטייל תכנית כללית ותוכנית ספציפית לכל יום, וכן לוי"ז לתחילת הסיור ולסיומו המשוער + מספר טלפון סלולרי של הנהג ושל מורה הדרך.
- (3) יש לציין מאפיינים מיוחדים.
- (4) מומלץ להסביר למטייל אשר הסיור שלהם כולל ביקור במקומות קדושים, צפופים והומי אדם, לבוש צנוע (כולל תכשיטים) ימנע מצבים לא נוחים ומיותרים.
- (5) יש לציין ציוד נדרש לו כגון: ביגוד, מזון, מים וכו'.

ב. במהלך הסיור

- (1) חובה על מורה הדרך למסור למשתתפי הסיור שבאחריותו את מספר הטלפון הסלולרי שלו ושל הנהג
- (2) בכל יום מימי הסיור יש לחזור לתדרך את המטיילים לציין ולהדגיש את הדברים העיקריים החשובים לאותו יום.
- (3) בסיור מתמשך (יותר מיום / יומיים) יש להתעדכן בתחזית מזג האוויר ולשנות את התוכנית בהתאמה ובהתייעצות עם מפעיל הסיור.
- (4) בחניון לילה יש להקפיד על מרחק הפרדה ברור ובטוח בין הרכב החונה לאזור הלינה.
- (5) עדכון המטייל / התייר לגבי מיקום הרכב – יש להסביר כי לעתים, בשל אילוצים (חסימת דרכים, חנייה) יתקיים המפגש עם הרכב באמצעות קריאה / תיאום טלפוני. אם הרכב נשאר בנקודת הירידה - יש לציין זאת.
- (6) הגדרת משך ההפסקה ונקודת המפגש בסיומה.
- (7) ספירת האנשים לאחר כל הפסקה ומנוחה ולפני כל תזוזה להמשך המסלול.

למען בטחונו האישי של המטייל במהלך הסיור, יש להמליץ לו כדלקמן:

- (1) מומלץ שכל תייר יצטייד בצילום דרכונו האישי.
- (2) כהגנה מפני כייסים, אין להחזיק כסף או מסמכים חשובים בכיסים, אלא בתיק סגור.

- (3) לשמור על תיק/מצלמה ע"י לבישתם באופן אלכסוני
- (4) אין לבצע החלפות כספים ברחוב, אלא במקומות מורשים בלבד.
- (5) לא להיענות להזמנות מזרים המציעים הדרכה, אטרקציה או מציאות.
- (6) יש להסביר שבמקרה שמטייל מאבד את הקבוצה, עליו להשאר במקום, לוודא את שם המקום וליצור קשר טלפוני עם מורה הדרך והנהג על מנת לקבל הנחיות.
- (7) יש להדגיש כי במצב שבו המטייל/התייר אינו מצליח ליצור קשר, עליו להגיע לנקודת מפגש מוסכמת מראש / הנקודה הבאה על פי התכנית
- (8) יש לציין ציוד ייעודי שיש לקחת בכל תחנה ובכל ירידה מהרכב.

ג. פעילות לילה וסכנותיה

- (1) ככלל, לבני-האדם אין כישורי ראיית לילה, ולכן הסיור בלילה כרוך בסיכון בטיחותי גבוה.
- (2) בשמורות טבע וגנים לאומיים הפעילות מוגבלת לשעות היום בלבד, וכל ביקור ופעילות בלילה אסורים, אלא בחניונים המאושרים לשהיית לילה.
- (3) בשהייה בחניון לילה חובה לתדרך את המטייל / התייר, כי תנועה בחשיכה מוגבלת
- (4) לתחום המאושר בלבד, ולהזהירו מפני סכנת נפילה, מפגש עם חיות בר וכד'.
- (5) סיור בלילה עלול להפריע לפעילות בעלי חיים המוגדרים כפעילי לילה.

ד. הבערת אש, עישון סיגריות

- (1) ככלל, חל איסור חמור להבעיר אש למדורה / בישול, אלא במקום שאושר לכך.
- (2) חובה להקפיד ולוודא כיבוי סופי ומוחלט של גחלים לוחשות, נרות, לפידים ואבוקות.
- (3) במזג אוויר שרבי (המאופיין בטמפרטורות גבוהות, בלחות נמוכה וברוחות חזקות) קיימת סכנה ממשית להתלקחות שריפה. במצב זה חל איסור מוחלט על הבערת אש, גם במקומות המאושרים לכך.
- (4) במקומות רגישים חל איסור על עישון.
- (5) במקום בו מותר העישון - חובה על מעשן לוודא באופן סופי ומוחלט כיבוי בדל הסיגריה.

ו. סיורים שונים – הוראות בטיחות

(1) סיורים בכלי רכב שונים

אוטובוס/מיניבוס/ רכב אשכול

א. אחריות מורה הדרך במהלך הסיור

- (1) הסעה בשכר היא רק אם יש לנהג רישיון רכב ציבורי זעיר, יש לוודא זאת.
- (2) הכרת האוטובוס – להתמודדות במצבי חירום - מורה הדרך צריך להכיר את מיקום פתחי החירום, ידיות החירום לפתיחת הדלתות, מטף הכיבוי, הפטיש לשבירת חלונות ואת מיקומה של ערכת העזרה הראשונה.
- (3) על מורה הדרך לבדוק בבוקר הסיור שהאוטובוס נקי, שהמיקרופון תקין וכי באוטובוס יש תיק עזרה ראשונה
- (4) על מורה הדרך לוודא שכל המטיילים ירדו מהאוטובוס ולרדת אחרון.

(5) יש לוודא נעילת תאי המטען ברכב המסיע.

ב. תדרוך הנהג לפני הסיור

- (1) כתיבת הנחיות מדויקות לנהג, כאשר עותק אחד ניתן לנהג ועותק שני אצל המדריך.
- (2) תדרוך הנהג ועדכונו ערב הסיור - בעל פה/בטלפון סלולרי ימזער אי הבנות ותקלות במהלך הסיור.
- (3) עדכון הנהג בתוכנית הסיור הכללית והיומית, וכן תדרוך בכל תחנה.
- (4) מורה הדרך יתדרך ויעדכן את הנהג לגבי נקודות ההמתנה והקשר עם הקבוצה בהתאם להתקדמות הסיור בשטח.
- (5) יש לתת לנהג את מספרי הטלפון הסלולרי של המדריך, הסוכן (אם קיים) וכל גורם נוסף אחר.

ג. תדרוך המטייל/התייר ברכב המסיע

- (1) ירידת מטייל/תייר - תתבצע רק לאחר עצירתו המוחלטת של הרכב במגרש החנייה או בשולי הדרך, כך שתתאפשר יציאת האנשים למשטח ישר, בטוח ורחב דיו. הירידה בצד הכביש מסוכנת ואסורה.
- (2) חציית כביש - באחריות מורה הדרך לוודא שחציית כביש תתבצע רק במעבר חצייה. אם אין מעבר חצייה על מורה הדרך לוודא שהכביש פנוי מכלי רכב חולפים, ורק אז לאפשר חצייה בטוחה ומרוכזת של הקבוצה. לעתים, בשל קצב הליכה שונה של המטיילים, אפשר לשקול פיצול הקבוצה לפני החצייה.

ד. התנהגות מורה הדרך במקרה של ארוע

- (1) במקרה של תקלה ברכב והזמנת רכב חלופי יש להנחות את המטיילים היכן לחכות. – אין להמתין בשול הדרך, יש להמתין במקום שאינו מסכן את הקבוצה.
- (2) רכב החירום והפינוי, יכול להיות הרכב המלווה את הסיור (אוטובוס/מיניבוס/מונית).
- (3) במקרה של שריפה באוטובוס, יש להפעיל את מטף הכיבוי. בכל אוטובוס יש שמיכת כיבוי ומילוט כנגד אש שפרצה ברכב להגנה על הנוסעים.
- (4) אם נוצר צורך לפנות מיידית את האוטובוס, יש להודיע על כך במיקרופון בטון רגוע ולהנחות יציאה ללא דחיפות ופאניקה מבעד הדלתות (לוודא פתיחתן), או לחלופין, יציאה מבעד החלונות תוך מתן הנחיה להשתמש בפטיש לשבירת החלונות, או לבעוט בחלון ולהעיפו החוצה.
- (5) אם אחזה אש בנוסע – יש להשתמש מיידית בשמיכת המילוט ולגלגל את המטייל על האדמה

רכב שטח

- (1) נהיגה ברכב שטח מחייבת ניסיון וידע – אם מטייל נוהג, יש לוודא כי יש לו את הידע.
- (2) בדיקת הרכב והכנתו לפני היציאה לסיור, כולל בדיקת תקינותו של ציוד חילוץ וחירום.
- (3) התאמת מסלול הנסיעה לסוג הרכב.
- (4) כל נוסע ברכב יישב במושב כשהוא חגור בחגורת הבטיחות. אין לאשר עמידה או ישיבה מחוץ לרכב כאשר הוא בתנועה.
- (5) הקפדה על נהיגה זהירה ואטית ועל שמירת מרחק מכלי רכב אחרים.
- (6) יש להקפיד לחצות כבישים ומסילות ברזל במעברים מורשים בלבד ורק במצב בטוח.

אופניים – כביש/שטח

- (1)
- (2) חובה להשתמש בקסדה ובמגני רגליים וידיים.
- (3) תנועת אופניים מותרת רק בשולי הכביש.
- (4) זהירות מוגברת בעת חציית כביש/צומת.
- (5) בשטח פתוח התנועה מותרת בשבילי רכב/אופניים בלבד.
- (6) חל איסור תנועת אופניים בשבילים להולכי רגל.
- (7) יש להקפיד לחצות כבישים ומסילות ברזל במעברים מורשים בלבד ורק במצב בטוח.

פעילויות מוטוריות/אחרות

המדובר בפעילויות מגוונות באמצעות:

כלי שייט, טרקטורון, אופנוע, סיור ג'יפים וכו' וכן רכיבה על אופניים, גמלים, סוסים, חמורים, כרכרות וכו'.

היות והפעילות אינה שגרתית, יש לוודא כי המפעיל הוא מקצועי ומתמחה בעיסוקו זה, וכן קיים למפעיל ביטוח מתאים עבור המשתמשים במתקניו והמשתתפים בפעילות.

(2) סיורים רגליים/ סיור שטח

"שביל מסומן" - שביל המסומן על-ידי "הועדה לסימון שבילים" בישראל, המופיע בשטח ובמפה. שביל המסומן בשילוט וחצים.

"ציוד חובה" – על כל משתתף בסיור, כולל מורה הדרך, להצטייד בציוד הבא:

- א. כובע רחב שוליים, קרם הגנה מפני השמש
- ב. נעליים נוחות וחזקות להליכה, ביגוד בהתאם לפעילות המתוכננת ולשעות שבהן היא מתקיימת.
- ג. מנשא/מיכל מים של 3-5 ליטרים, (3 ליטרים מים לאדם בצפון ו-5 ליטרים לאדם בדרום הארץ), ובהתאם לעונת השנה ובהתאם למשך הסיור.
- ד. תרמיל נוח ומותאם לנשיאת ציוד ומזון, מפת סימון שבילים מעודכנת, פנס, אולר, חבל (בהתאם לתוכנית הסיור), טלפון סלולרי.
- ה. מורה הדרך יצטייד גם בתיק עזרה ראשונה.
- ו. רשימת טלפונים חשובים: סוכן, חברת ההסעות, בתי חולים באזור הסיור, משטרה, מד"א.

התנהלות מורה הדרך במהלך הסיור:

- (1) מורה הדרך חייב להכיר את המסלול ויהיה מצויד במפת סימון שבילים מעודכנת.
- (2) מורה הדרך יוביל בראש, ורצוי שיהיה בידי אמצעי סימון בולט לזיהויו.
- (3) יש להקפיד על קביעת מאסף, שיודע שאכן הוא האחרון.
- (4) בנקודות פיצול, מורה הדרך ימתין למאסף, וטרם התקדמותו יוודא שכל המשתתפים נמצאים
- (5) יש להקפיד על מרחק קצר בין מטייל למטייל כדי למנוע סטייה בטעות לשביל אחר
- (6) יש להקפיד על הליכה בשביל ללא קיצורי דרך.
- (7) חשוב להצטייד באמצעי איתות (פנס וגפרורים) ובמכשיר סלולרי. יש להצטייד בסוללה זררבית או מטען נייד לטלפונים ניידים
- (8) גודל קבוצה מומלץ לא יעלה על 45 מטיילים

שמורת טבע וגנים לאומיים

- (1) חובה לקרוא ולקיים את הנחיות השילוט המוצב בשטח.
- (2) יש להקפיד כי סיור ברגל יתחיל בשעות הבוקר המוקדמות ויסיים טרם חשכה, - או בשעה המוגדרת על ידי רשות הטבע והגנים (רטי"ג). יש מקומות שבהם רטי"ג דורשים שנהיה לצאת מהשמורה שעה לפני החשכה.
- (3) אין להתקרב לשפת מצוק, מחשש לנפילה אין לשהות למרגלות מצוק ובקרבתו עקב סכנת התמוטטות ודרדור אבנים
- (4) אין לטפס על קירות מבנים עתיקים ואין להיכנס לחללי מבנים שאינם מורשים לכניסה.
- (5) אין להתבסס על מקורות מים טבעיים לשתיה.
- (6) חל איסור כניסה לנחלים אחרי שיטפונות, אלא לאחר שנבדקו ונמצאו בטוחים.

מסלול משפחות(רגיל)

מסלול קצר, שתשתיתו מותאמת למשפחות עם ילדים או קשישים, שאינו דורש מאמץ פיזי קשה וממושך, אינו דורש כושר גופני ואינו מחייב היערכות מיוחדת בצידוד.

מסלול מטיבי לכת

מסלול בשבילי הליכה, בנקיקים, בקניונים ובמעלות עם כמה שעות עד יום מלא של הליכה רגלית. על מורה הדרך ליידע את המטייל/התייר לגבי המסלול ולהדגיש את הנקודות הבאות:

1. תשתית שביל מינימלית, מסלול המאופיין בעליות וירידות, עובר בשפת מצוק ותהום, מעוק ולעתים גבי מים.
2. מחייב היערכות בצידוד מתאים.
3. כרוך במאמץ פיזי (קשה וממושך) ונדרש כושר גופני.

מסלול אתגרי

יש לוודא העברת המידע הניתן במקום ביצוע הפעילות למטייל.

על מורה הדרך ליידע את המטייל/התייר שמסלול כזה מחייב שימוש בתשתית סולמות, ידיעות אחיזה/דריכה, בכבלי טרוורסה, בחבלים וכד' לצורך מעבר במקומות שאין בהם אפשרות הליכה.

בגלישת צוקים - מורה הדרך יודא אצל המזמין (סוכן נסיעות, מתנ"ס וכדומה) כי בדק, שלחברה המפעילה יש רישיון וביטוח בני תוקף.

(3) פעילות רחצה/ מים

א. מקווי מים טבעיים

הרחצה במקווי מים טבעיים (אגמים, בריכות טבעיות, נחלי איתן, גבים המתמלאים מים בעקבות שיטפון), בכל אלה אין אמצעי הצלה, והרחצה מחייבת מיומנות בשחייה.

- (1) יש להיכנס למים באטיות, תוך התייחסות לטמפרטורת המים בשל חשש ממכת קור (היפותרמיה).
- (2) הקפיצה למים אסורה ומסוכנת עקב סלעים ועומק מים משתנה.

(3) יש להיזהר מסכנת החלקה על משטחי סלע רטובים

ב. בבריכות שחייה

יש לנהוג על פי ההנחיות המופיעות בשילוט בבריכת השחייה.

ג. רחצה בים /ימה

הרחצה בים מותרת רק בחופים מוכרזים יש לנהוג על פי ההנחיות המופיעות בשילוט בחוף.

הסיכונים האופייניים בחופים בישראל:

הרחצה בכנרת

יש להסביר למטייל /לתייר את הסיכונים האופייניים לימה:

- בתקופות של מפלס נמוך, שטח המים הרדודים קצר מאוד, ומיד לאחריו יש "מדרגה" תלולה, היוצרת מצב של מים עמוקים, תופעה הגורמת לטביעות.
- פעילויות של כלי שיט וספורט ימי (סקי מים, אופנועי ים, סירות מירוץ, גלשנים) בסמוך מאוד לחופי הרחצה מסכנת את המתרחצים, ולכן בחופים בהם מתקיימת פעילות מסוג זה, מומלץ לא להיכנס למים.
- משעות הצהריים נושבת באזור רוח מערבית חזקה, שגורמת באזור החוף המערבי להיסחפות של מזרוני ים, סירות גומי מתנפחות וקיאקים למרכז האגם, ועקב כך מתרחשים אסונות.

רחצה בים המלח

- בליעה של מי ים המלח, ולו בכמות קטנה, עלולה לגרום לבעיות נשימה קשות ולפגיעה במערכות כלי הדם והכליות עד כדי מוות. במקרה של בליעת מי ים יש לפנות מיידי למציל או לעזרה ראשונה.
- בכניסה לים יש להימנע מצלילה או מקפיצה, שכן לעתים מורגשת צריבה קלה בגוף במגע עם המים, בעיקר בנקודות רגישות בעור. התופעה חולפת תוך זמן קצר.
- יש לרדת תחילה למצב ישיבה ורק אחר כך לשכב על הגב. בעת שינוי תנוחה במים יש לשמור שיווי משקל ובכך להימנע מבליעת מי ים למערכת העיכול או הנשימה.

- **רחצה בחופי הים התיכון** – רק בחופים מוכרזים ומוכרים בהם יש שירותי הצלה, ורק בשעות בהם ישנם שירותי הצלה.

פעילות והפעלה במים

- פעילות כגון רפטינג לסוגיו, ספורט ימי, שיט בכנרת, במפרץ אילת, בים התיכון.
- מורה הדרך יודא אצל המזמין (סוכן נסיעות, מתנ"ס וכדומה) כי בדק, שהחברה המפעילה תעמיד מדריכים מקצועיים, המחזיקים בתעודת הסמכה תקפה.
- מורה הדרך יודא, שלפני תחילת הפעילות יינתן למשתתפים תדריך, המפרט את מאפייני הפעילות ואת הדרישות לביצועה, וכן הנחיות בטיחות.

הביטחון והבטיחות חשובים ביותר למהלכו התקין של הסיור.

זכרו, ביטחון המטייל בידינו ובאחריותנו!